

Stručni rad

ZAŠTO JE VAŽNO DA DJECA ČITAJU?

Marija Vodovnik

Osnovna šola Frana Roša Celje, Slovenija

Sažetak: Čitanje bajki djeci treba započeti u ranom djetinjstvu. Time se kod djeteta razvija odnos prema knjigama i obogaćuje rječnik, što će djetetu znatno olakšati učenje čitanja u kasnijim godinama. Čitajući djetetu, kvalitetno i korisno provodimo zajedničko vrijeme s njim. Smisao ranog čitanja nije "naučiti" dijete riječima, već igrati se, razgovarati, istraživati i zabavljati se s njim. Djetetu ponudimo slikovnicu da samo pogleda, zatim s njim razgovaramo uz ilustracije ili pjevamo pjesmicu. Čitanje je neiscrpan izvor za stjecanje znanja i ponašanja o najrazličitijim pojavama iz svijeta i života na njemu. Samo pričajući priče koje su pročitali, doživjeli ili izmislili, većina roditelja ne može ponuditi takvo bogatstvo riječi, događaja, misli i ponašanja kakvo svojoj djeci nude iz knjiga. Za dijete slušanje knjige znači i biti u blizini roditelja i zajedno raditi neku aktivnost. Zajedničke aktivnosti kod djeteta stvaraju osjećaj veće povezanosti i sigurnosti.

Ključne riječi: slova, riječi, bajka, učenici.

1. Uvod

Polazak u prvi razred stresno je razdoblje i za roditelje i za djecu. Kad djeca prekorače prag osnovne škole, igra i igračke polako nestaju. Pred njima je zahtjevan razvojni cilj koji, međutim, nisu svi učenici zreli, barem na početku. Na kraju školske godine moći će čitati i pisati. Slušanje, govorenje i čitanje su osobine koje učenici razvijaju u osnovnoj školi. Ovo troje upravo tim kvalitetama najviše pažnje posvećuju učitelji u prvoj trijadi osnovne škole. Posebnu pozornost posvećuju slušanju jer ono utječe na učenje govora i čitanja. Slušanje je najraširenija i najrazvijenija aktivnost koja se javlja kod djece. Djeca predškolske dobi uče jezik kroz slušanje. Slušanje je bitna komponenta o kojoj ovise sve druge komunikacijske vještine i sposobnosti.

2. Središnji dio

Unutar obitelji i zajednice djeca se susreću sa širokim spektrom oblika pismenosti. Čitanje i pisanje tako nisu samo vještine koje se moraju savladati tek u školi, već su to dulji proces s kojim se susrećemo od rođenja. Djeca su tada aktivno uključena u taj proces u svim fazama svog razvoja i tijekom godina postupno izgrađuju svoje znanje, sposobnosti i razumijevanje vrste pismenosti [3]. Čitanje je složen proces kojim se znanstvenici bave već duže vrijeme, ali zbog složenosti tog procesa još uvijek postoje nepoznanice na koje stručnjaci ne mogu odgovoriti. Jedno od neriješenih pitanja je kako djeca čitaju. Iako istraživanja dječjeg čitanja donose zanimljive uvide u djetetova iskustva, ona nam ne daju informacije o ukupnom procesu doživljavanja niti o djetetovu konačnom doživljaju – njegovoj mentalnoj reprezentaciji teksta. Uz knjigu, posebno uz bajke, dijete razvija maštu i kreativnost. Čitanje književnosti jača sposobnost imaginativne aktivnosti, što značajno pridonosi razvoju maštovitog razumijevanja. Ali ništa ne može zamijeniti maštovite doživljaje koji nastaju prilikom čitanja. Kad malo dijete sluša bajku, prvo u svojoj mašti iscrta priču do savršenstva, sa svim sitnicama koje su mu važne. Kasnije se potpuno predaje bajci, suosjeća s odabranim junakom i s njim proživljava sve nedaće, strahove i sl. Čitanje stoga omogućuje djeci stvaranje maštovitih slika, čime im daje priliku za izgradnju osjećaja za stvarnost, logično razmišljanje i kreativnost. Imaginalno razumijevanje pomaže mladom čitatelju i u rješavanju konfliktnih situacija u kojima se nalazi u životu [4].

Bajke uvijek imaju sretan kraj. Osnovni elementi bajke su: likovi, struktura, brojevi, prostor, jednodimenzionalni oblik, magija i vrijeme. Oni su književni likovi u bajkama ljudi, životinje i vilinska bića. Ljudi koji su nam također poznati iz stvarnog života imaju dobre ili loše osobine. Najčešće nemaju osobna imena, već se zovu prema društvenom statusu [kralj, kraljica, princeza, princ...] ili zanimanju [postolar, pekar, ratar...]. Životinje koje se pojavljuju u bajkama rijetko su samo životinje iz životinjskog svijeta, jer često imaju sposobnost samostalnog mišljenja i govora. Bajkovita bića su bića koja imaju nadnaravne sposobnosti [vještice, vile, gnomovi...]. U bajkama ne možemo točno odrediti vrijeme i mjesto, ali su oba faktora često naznačena neizravno. Bajkoviti ili narodni brojevi koji se vrlo često pojavljuju su: tri, sedam, devet i deset. Bajke su jedan od najstarijih oblika govorne umjetnosti. Preživjele su toliko vremena, što znači da predstavljaju vrijednost koju treba poštovati, jer samo jako dobre stvari mogu preživjeti vrijeme. Bajke su izvorno bile namijenjene odraslima. Bajke su istinite jer nose sveobuhvatne poruke o životu. Bajke se koriste i kao iznimno učinkovito terapijsko sredstvo koje se ljudima obraća holistički, mobilizirajući njihovu maštu i emocije. Mašta je put do naše unutarnje – duhovne dimenzije. Djetetov maštoviti život treba poticati i poštivati [9]. Jedan od najboljih poticaja za razvoj djeteta je slušanje bajki. Slušajući bajke dijete sazrijeva na emocionalnom, intelektualnom, socijalnom i moralnom planu. Bajka je dobar putokaz djetetu na putu odrastanja, u njoj dijete prepoznaje značenje vrijednosti kao što su: ljubav, mržnja, hrabrost, pravda, nepravda, dobrotu... Kroz bajku, dijete upoznaje različite uvjete života ljudi [siromaštvo, bogatstvo], shvaća da se za dobro treba potruditi, jer nije u životu uvijek sve samo lijepo, već postoje i problemi s kojima se treba suočiti i riješeno. Dijete se u svojoj mašti poistovjećuje s junacima iz bajki, razvija pozitivne emocije duboko ukorijenjene u njegovoj

svijesti i podsvijesti, čime stječe moć razvoja vlastitog mišljenja primjerenog stupnju razvoja. Svakodnevno pričanje priča i čitanje djeci od rođenja nije važno samo za razvoj govora i osjećaja za književnu estetiku, već i kao preventivna aktivnost od šireg društvenog značaja. Vrijeme koje djetetu u ranom djetinjstvu dajemo za čitanje neusporedivo je kraće od vremena koje bi bilo potrebno uložiti u rješavanje problema adolescenata koji bi zapali u probleme jer u ranom djetinjstvu nisu imali priliku naučiti osnovne komunikacijske vještine [3] .

Čitanje djeci nije samo slušanje priče za laku noć. Da se radi samo o tome, dovoljan bi bio pametni telefon. Čitajući djetetu navečer, zajedno s njim se umirujemo i odvajamo od svakodnevnih nevolja i sveprisutnih ekrana. Riječ je dakle i o uspostavljanju veze s djetetom kroz ovakvo večernje čitanje koja je dovoljno jaka da izdrži bez obzira na sve što nam se kasnije u životu događa. Osim toga, kroz čitanje djeca jačaju svoj vokabular, susreću se s izrazima koji ne postoje u svakodnevnom govoru, uče suosjećati s likovima iz knjiga i razmišljati očima drugih... Sve je to neprocjenjiv trening za empatiju i razmišljanje. Jedna od najvećih zabluda našeg vremena je da djeca ne trebaju ništa pamtit i jer je sve znanje ionako online. Ali ako ne znamo razmišljati, podaci i informacije na webu nam ne pomažu puno, jer ih nismo u stanju razumjeti. Zato se znanje mora internalizirati, a to se može učiniti samo stjecanjem širokog i dubokog vokabulara, kojim možemo logično, analitički i kritički razmišljati. Nikada nije prerano da zajedno listate knjige i čitate sa svojim djetetom. Najprije mališanima nudimo knjige za igru - od tkanine, drveta, kartona. Imenujmo stvari na slikama, zajedno gledajmo ilustracije, prvo samo pričajmo, a zatim čitajmo. Čitanje bi trebalo postati sastavni dio obiteljske svakodnevice – ritual ili dobra navika poput pranja zubi. Važno je djetetu čitati što više različitih knjiga – tako će učiti o različitim svjetovima, kulturama, junacima, temama, stilovima, žanrovima i postupno otkrivati svoje interese. Budimo strpljivi – čak i ako dijete izgubi pažnju ili ako istu knjigu moramo čitati po petnaesti put.

3. Zaključak

Djeca se pripremaju za opismenjavanje tako što prvo puno crtaju, a zatim prelaze na odgoj govora i upoznavanje funkcija čitanja i pisanja. S čitanjem se susrećemo na svakom koraku. Puno je toga već napisano i rečeno o ovoj temi, ali čini mi se da još uvijek ne znamo dovoljno o važnosti čitanja. Mnogi znaju da čitanje značajno pridonosi razvoju svih drugih jezičnih sposobnosti, ali je manje onih koji su svjesni utjecaja koje čitanje ima i na osobni razvoj pojedinca. Čitanje nas također iznutra obogaćuje i može nam znatno olakšati život. Zato je ispravno da, unatoč brzom tempu života i brzom razvoju moderne tehnologije, možemo odvojiti vrijeme i za čitanje. Budući da se interes za čitanje najčešće razvija u ranom djetinjstvu, ključno je dijete od malih nogu upoznati s knjigom i poticati ga na čitanje jer se time povećava mogućnost da ono postane čitatelj za cijeli život. Čitanje bajki djeci treba započeti u ranom djetinjstvu. Time se kod djeteta razvija odnos prema knjigama i obogaćuje rječnik, što će djetetu znatno olakšati učenje čitanja u kasnijim godinama. Čitajući djetetu, kvalitetno i korisno provodimo zajedničko vrijeme s njim. Smisao ranog čitanja nije "naučiti" dijete riječima, već igrati se, razgovarati, istraživati i zabavljati se s njim. Djetetu ponudimo slikovnicu da samo pogleda, zatim s njim razgovaramo uz ilustracije ili pjevamo pjesmicu.

4. Literatura

- [1.] Golli, D., Grginič, M. in Kozinc, A. [1996]: ABC: govorimo – poslušamo, pišemo – beremo. Priročnik za učitelje. Trzin: Izolit.
- [2.] Križaj Ortar, M., Magajna, L., Pečjak, S. in Žerdin, T. [2000]. Slovenščina v 1. triletju devetletne osnovne šole. Trzin: Izolit.
- [3.] Ločniškar, K. in Osredkar, M. [2006]. Z roko v roki v svet črk: priročnik opismenjevanja za starše in vzgojitelje. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- [4.] Marjanovič Umek, L. [1990]. Mišljenje in govor predšolskega otroka. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- [5.] Marjanovič Umek, L., Kranjc, S. in Fekonja, U. [2006]. Otroški govor: razvoj in učenje. Domžale: Izolit.
- [6.] Pečjak, S. [1993]. Kako do boljšega branja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- [7.] Plut Pregelj, L. [1990]. Učenje ob poslušanju. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- [8.] Zrimšek, N. [2003]. Začetno opismenjevanje: pismenost v predšolski dobi in prvem razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- [9.] Zalokar Divjak, Z. in Rojnik, I. [2010]. Pedagoški in didaktični vidiki vzgoje. Ljubljana: Teološka fakulteta